

Hans-Anton Ederer és Thomas Seiterich

Korrepetalás a sátorban

Kijózanodás a III. Ökumenikus Nagygyűlésen:
az egyházak megtanulták, milyen idegenek egymás számára

Ki intézi az időjárást? Az összes felekezetek népi hite szerint végső soron Isten. Feltehetően ő is közreműködött benne Európa 130 egyházának az erdélyi Nagyszzebenben, a romániai Sibiában szeptember elején megtartott találkozón. Mert amikor bonyolult és konfliktusos vitakérdések kerültek napirendre, folyton zuhogott az eső. Ez szoros közelségbe kényszerítette az egyházak küldötteit, be a nagy cirkuszi sátorba, amelyet tizenkét acélrúd támasztott meg, mintegy a tizenkét apostolt jelképezve. Erdély hidege és viharai még a többé-kevésbé ellenséges egyházak képviselőit is egymáshoz kényszerítették: szerbek és horvátok, oroszok és lengyelek préselődtek sűrűn egymáshoz a közös tető alatt, amelyet egyre csak vert az eső.

Ily módon a nyugati keresztények számára a III. Európai Ökumenikus Nagygyűlés hatnapos korrepetalással lett a „keleti egyházak, Kelet-Európa” témakörben. Megtanulták ugyanis, milyen az, amikor többségükkel egyszer az ortodoxok határoznak meg egy ökumenikus nagygyűlést; amikor az ortodox gondolkodás magától értődő – és nem pusztán kivétel vagy egzotikus dekoráció, mint a Nyugat által uralt, szokásos ökumenikus összejöveleken.

Kár, hogy Nagyszzebenben kizárták az ökumenikus bázisközösségeket. Ők, akik 1989-ben Bázelen és 1997-ben Grazban ezrével fejtették ki hatásukat, Romániában kiábrándító tapasztalatra tehetek volna szert: Az egyházi bázisközösségek hálózata csupán nyugati ügy. Keleten más a dörgés! Az ortodox ökumené ugyanis az egyházak képviselőinek ökumenéje, vagyis a pátriárkáké és metropolitáké – és „az egyház népe” csak akkor mozdul meg, ha a hierarchia elrendeli. A nagyszzebeni nagygyűlést „földről lefelé” szervezték meg. A román rendezők nem vállalkoztak másra. Az európai plébániák és báziscsoportok képviselőinek ellenőrizhetetlen, dinamikus, „alulról induló” találkozója

nem volt kívánatos Nagyszzebenben. A gazdag Német Evangélikus Egyház e tekintetben nem támogatta a hangadó német nyelvű lutheránusokat. Európa egyházi szövetségei, a protestáns-anglikán-ortodox Európai Egyházak Konferenciája, illetve partnere, az Európai Püspöki Karok Konferenciája funkcionáriusokból áll. A bázis ökumenikus elkötelezettségű képviselői csak zavart okoztak.

Ez sajnálatos! Így klerikalizálódik az ökumené ügye Európában. Vissza a hetvenes évekbe, amikor az ökumené a főtisztelendő urak jókedvű körtánca volt? A küldöttek között alig akadt olyan, akinek szabadságot kellett kivennie a Balkánon megtartott egyházi összejövetelre – mert vagy lelkészek és nyugdíjasok voltak, vagy főállású laikusok. A korábbi találkozók szírvány színű ökumenikus sáljait csak Nyugat-Európa tisztességben megőszült ökumené-nosztalgikusai viselték. Ehelyett a bíborvörös, a lila és a fekete, a mellkereszt arany és ezüst ragyogása, a fehér, egérszürke vagy antracit színű papi ruhák klerikális ökumenéje uralkodott – az az ökumené, amely papi reverendát vagy egyházas öltözetet visel.

Hogy a politika és a teológia milyen közel áll egymáshoz, azt Manuel Barroso, az EU-Bizottság elnöke tette világossá. A portugál politikus felhívta az egyházakat, hogy támogassák az Európai Unió politikáját. Barroso meggyőződéses katolikusok kezdeményezéseként értelmezte az EU eredetét: olyan politikusok kezdeményezéseként, mint Robert Schumann, Alcide de Gasperi, később De Gaulle és Adenauer, akik a hétköznapi reggeli miséken is összefuthattak volna egymással. „Európa lelkét” illetően – ez a későbbi, baloldali katolikus EU-bizottsági elnök, Jacques Delors kifejezése – a keresztények és az egyházak az illetékesek, mondta Barroso. Csak ők? A nagyszzebeni küldöttek szívesen hallották, amikor az

EU-Bizottság elnöke világossá tette, hogy az egyházak alkotják a legnagyobb létszámú civil társadalmi erőt Európában. Barroso rendkívüli teológiai jelentőségűnek nyilvánította az ökumenikus teológiát, mert mint mondta, e teológia előzetes munkálkodása szolgálhatja a zsinórmértéket Európa jövőjéhez, például az olyan formulák kidolgozásával, mint „a különbözőségek kiengesztelődése” vagy „egység a sokféleségben”.

A politika: Románia államelnöke, Traian Basescu – ez a derék, tántoríthatatlan ember, akit azért választottak meg, mert fellépett a korrupció és sok politikai szégyentelen meggazdagodása ellen – kiosztott beszédsvövegén túlmenően lángoló hitvallást is tett. Azt mondta, szüksége van a keresztények elkötelezettségére ahhoz, hogy országa az emberi jogokat tiszteletben tartó demokráciává válhasson. De nem sokkal később a hivatalos programon kívül a szónoki emelvényre lépett egy magas növésű férfi: Radu herceg, a veje annak az I. Mihály román királynak, aki Svájcban éli aggkorát. „Egyetlen intézmény sem áll közelebb az ortodoxiához, mint a Korona” – kiáltotta Radu. Basescu államelnök tiltakozásul elhagyta a nagy sátrat. Az ortodox küldöttek tapsoltak, a nyugati keresztények tanácstalanul tekintettek egymásra. Hát bizony, egy ökumenikus kongresszus másképp fest Romániában, mint a nyugaton. A nyugati küldöttek később megtudták, hogy 1999-ben Mihály király egyengette II. János Pál pápa látogatását a román ortodoxiánál – az első pápalátogatást egy ortodox országban. Ez a korszakos látogatás nyitotta meg az ajtót ahhoz, hogy az elmaradott Romániát felvegyék az EU-ba.

A találkozó körülujjongott „királya” I. Bartolomaiosz ökumenikus pátriárka volt, mert megnyitó beszédében egy olyan nyitott, nem nacionalista ortodoxiáról beszélt, amely a Nyugat egyhá-

ELŐFIZETÉS!

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb **2008. január 31-ig** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára 225,- Ft lesz, tehát az éves előfizetés **1350,- Ft**, illetve annak, aki postán kéri, a **postaköltséggel együtt 2000,- Ft**.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címezésében Kovács László és az „Érted vagyok” nevét egyaránt tüntessék föl.

zaival és a muszlimokkal együtt szeretne síkra szállni a veszélyeztetett teremtésért és a szegények emberi jogaiért. A konstantinápolyi egyház fejeként ő csupán tiszteletbeli elnöke a 300 millió hívőt számláló világméretű ortodoxiának, de eltérően az összes többi pátriárkától, akik egy-egy ortodox nemzeti egyház fejei, nem bonyolódott bele a nemzeti-politikai ügyekbe. Azt javasolta, hogy szeptember hónapban iktassák be az egyházi évbe „a teremtés napját”. Ezt minden egyház megszavazta.

Bartolomaiosz fényes alakjának komor ellenpontjaként hatott Kúrillosz metropolita, Szmolenszk és Kalinyingrád érseke. Ő számít az orosz ortodoxia erős emberének. Kijelentette, hogy elavultnak tartja az ökumenét, s csak az a fontos, hogy az egyházak szolidárisak legyenek az értékesítés és a szekularizáció, a homoszexualitás és a családok széthullása elleni harcban. Mint mondotta, sajnós a kereszténységben is népszerűvé vált

„az emberi normák fejlődését” hirdető tévedés. Nevet nem említett ugyan, de világossá tette, hogy fűtүүл az ökumenikus pátriárka hídépítő munkájára, és hogy felpogányoknak tartja a protestánsokat, mivel azok megértést tanúsítanak a homoszexualitás iránt. Vszelovod Chaplin, a moszkvai Külügyi Hivatalban dolgozó főpap is radikálisan szembehelyezkedett az összes nyugati egyházakkal. Akárcsak Kúrillosz, ő is Vlagyimir Putyin Hitler típusú demokráciájának klerikális szócsovéként szerepelt a nagygyűlésen. Amikor kijelentette, hogy a nyugati demokráciák pártjainak versengése „a szellemi zűrzavar jele”, Hans Joachim Meyer, a *Német Katolikusok Központi Bizottságának* elnöke tüntetően elhagyta az „Európa Fórum”-ot.

De hál’ Istennek vannak nyitott ortodoxok is: Anasztasziosz érsek Albániában, Daniel metropolita Romániában, Michael Staikos metropolita Bécsben és mások. Vajon ők lesznek-e azok, akik mernek majd belebocsátkozni a

szükségképpeni vitába a hétpróbás orszokkal?

És a katolikusok? Walter Kasper bíboros jó pontokat szerzett Nagyszébenben. Nagy tetszést aratott, mivel bírálta a legújabb római dokumentumot, amely elvitatja az „egyházi mivoltot” a reformáció egyházaitól. Ő el-lene volt ennek a felfogásnak, mondta a bíboros, de „a Vatikánban leszavazták”.

A Német Evangélikus Egyház Tanácsának elnöke, Wolfgang Huber berlini püspök így fogalmazta meg az európai ökumené fonák helyzetét: „Három, egymással összeegyeztethetetlen ökumené-konceptciónk van: a katolikus egyházé, amely nem akar tárgyalni a saját hivatalos értelmezéséről, a mi protestáns felfogásunk, amely azt kívánja, hogy mindenki folytasson dialógust mindenről, és az ortodoxoké, amely a nyugati pluralizmus elleni harcra hív fel.”

Forrás: Publik-Forum, 2007/17

„Mindenkire számára nyitott egyház”

Interjú III. Gregoriosz melkita pátriárkával

Őn az egész világ melkitáinak feje. Tulajdonképpen miféle egyházat vezet Ön?

A jó kétmilliónyi melkita hívő görög-katolikus keleti egyházat alkot. A bizánci ortodox liturgiát őrizzük és végezzük, de egyúttal összetartozunk a római pápával. Számos egyházmegyénk van Szíriában és Libanonban, de elszórta Palesztinában és az arab államokban is. Mi, melkiták elkísérjük kivándorlóinkat, így hát van egy püspököm Sydneyben, Amerikában pedig több is. Gyakorlatilag mindenütt kisebbségi egyház vagyunk, ezért az ökumené és a vallásközi testvériség mindennapi kenyerünk. Ebben évszázadok óta szakértők vagyunk.

Hogyan tartozik Rómához egy létszámát tekintve oly kicsi egyház, mint az Önöké?

(Nevet.) Nincs okom panasza. Sokféle formában dolgozunk együtt Rómával, minden szinten. De van egy különbség, sőt, talán ez előnyünk is a nyugati, római katolikusokkal szemben: ők a pápa alatt vannak, „sub Petro”, mi keletiek viszont a pápával vagyunk, „cum Petro”. Ez nem ugyanaz.

Amikor az európai ökumenikus nagygyűléseken vitába bonyolódna az ortodox és a görög-katolikus egyház képviselői az egyházi tulajdon és a keserű múlt dolgaiban, Ön mindig szólásra jelentkezik. Miért?

Mert Jézus Krisztus minden egyházának nyitottnak és hívogatónak kell lennie. Az evangélium ugyanis minden emberért van, nem csupán a keresztényekért. Semmire sem tartom azt, ha az egyházak csak saját tagjaikra összpontosítanak. Ebben az esetben úgy viselkednek, mint valami klub: „Belépés csak tagoknak!” Minden egyháznak nyitottnak és erősnek kellene lennie. Persze az „erő” itt azt jelenti, hogy minden ember számára nyitottak, és hűségesek az evangéliumhoz.

Mi jellemzi az Ön ökumenikus törekvéseit?

Perspektívaváltást szeretnék. Hadd mondjak valamit szíriai munkánkról! Amikor létrehozna egy új városrészt, akkor a szír állam építési teltet adományoz egy mecset és egy keresztény templom számára. Egyre gyakrabban építünk egyes felekezeti templomot. Ez nem egyszerű dolog, tekintettel a történelmi terhekre, de sikerül, ha a helybeliek az evangélium szellemében előre tekintenek, a mában élnek, és nem

engedik, hogy a történelem megbénítsa őket. E templomépítések során fontos ökumenikus leckéket tanulnak meg az embereket. Kié a templom? Természetesen Istené! Másodrangú, hogy melyik felekezet kezeli. Ilyen ökumenikus templomot szenteltem fel például Aleppóban Walter Kasper bíborossal.

Milyen tapasztalatai vannak a muszlimokkal?

Jók és kevésbé jók, mivel valamennyien emberek vagyunk. Úgy van ez, mint testvérek között szokás. Olykor kedvesek, máskor durvábbak egymással. Szíriában jó viszony van az iszlám és a kereszténység között. Ehhez az állam is hozzájárul azzal, hogy mindkét vallást támogatja, és nem enged teret a vallási szélsőségeseknek.

Folytat-e Ön teológiai vitát a muszlimokkal?

Igen. Nem csupán a mindenki számára fontos „élet-ökumenét”, a hétköznapi jó szomszédságot ápoljuk. Tanulmányozom a Koránt, és szívesen provokálom a muszlim teológusokat, amikor találkozunk. Ha például világossá teszem számukra, hogy a Koránnak ez vagy az a verse magyarázza számomra az evangélium valamelyik helyét, akkor – a megrétenés másodpercei után – nagy az örömük, és gyakran tör ki nevetés.

Annyi félreértést kellene tisztázni! Sok muszlim nem tudja elfogadni a mi szentháromsági hitvallási- és imaformulánkat: „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében”, mert azzal gyanúsítanak minket, keresztényeket, hogy három istenben hiszünk. Ezért a keleti keresztények – eltérően a nyugatiaktól – úgy mondják ezt a hitvallási- és imaformulát, hogy hozzátesszük: „és ezzel az egy Istennel”. A muszlimokkal folytatott munkánk alapja a II. Vatikáni zsinat Nostra Aetate kezdetű nyilatkozata, mert ez teljes tisztelettel van monoteista testvérvallásunk, az iszlám isteni nyilatkozatátása iránt.

Forrás: Publik-Forum, 2007/17

A „melkita” a szír „malko” = király, császár szóból származik, jelentése „császári”. Ellenfeleik (pl. a monofiziták) az 5. századi krisztológiai viták idején az antókhiai, a jeruzsálemi és az alexandriai patriarchátus azon keresztényeit nevezték melkitáknak, akik a Chalcedoni Zsinat (Kr. u. 451) döntéseit, s ezzel a görög császár hitét (a „katolikus” hitet) fogadták el.